
Pravno-informacijski center nevladnih organizacij - PIC

Metelkova 6, 1000 Ljubljana
tel. 01 / 521 18 88, fax. 01 / 521 18 88
e-pošta: pic@pic.si, spletna stran: www.pic.si

**UREDITEV STATUSA DELOVANJA V JAVNEM INTERESU ZA NEVLADNE
ORGANIZACIJE S PODROČJA UREJANJA PROSTORA**

Zakonodajna pobuda
(prvo gradivo za razpravo)

Pripravila:
Senka Vrbica, PIC
Marko Peterlin, IPoP

Ljubljana, junij 2012

1. Potrebnost ureditve statusa

Področje urejanja prostora v širšem pomenu in prostorskega načrtovanja v ožjem pomenu je kompleksno področje, ki je tako po normativni plati, kakor po strokovni zelo zahtevno. Poleg tega pa se na področju prostorskega načrtovanja srečujejo različni, pogosto nasprotujoči interesi, predvsem gospodarski, okoljevarstveni in socialni. Za dobro načrtovanje in upravljanje s prostorom je dobro usklajevanje teh interesov zelo pomembno. V Sloveniji razpolagamo z omejenim in zelo raznolikim ozemeljskim prostorom, kar terja še dodatno pretehtanje odločitev, katerih posledice so nepovrnjive. Zato mora biti k pripravo dobrih odločitev pritegnjeno čim več deležnikov, predvsem pa tudi strokovne in druge javnosti. Ker gre pri tovrstnem odločanju za vsebine, ki zadevajo celotno ali pomemben del javnosti oziroma prebivalstva na določenem območju, na katerem bo znaten (ugoden ali neugoden) vpliv načrtovane dejavnosti ali objekta, je v tem procesu vloga posameznika manjša. Čeprav je prav posameznik praviloma glavni nosilec pravic in dolžnosti pa pri prostorskem načrtovanju in njegovih okoljskih vidikih posameznik le v omejenem obsegu lahko uveljavlja svoje osebne interese. Namreč pri teh vsebinah se srečajo interes posameznika in javni interes, ki je prevladujoč. Vendar pa družbeno odgovorni posamezniki skupaj lahko vrednotijo odločitve tudi s stališča varstva javnega interesa. Namreč institucionalni varuhi tega so podvrženi dnevni politiki ta pa pogosto kapitalskim interesom in drugim nosilcem moči. Ravno naraščanje nevladnih organizacij, predvsem pa organiziranih skupin prebivalstva (civilnih iniciativ, lokalnih pobud) kaže na vse večjo potrebo, da prav skupine posameznikov stopijo v bran koristi javnega interesa.

Ker tako ne gre za skupinsko uveljavljanje individualnih pravic, temveč za uveljavljanje skupnih interesov, ki so za prebivalstvo Slovenije v celoti ali njegove posamezne dele, pomembni, je tako delovanje nevladnih organizacij s področja urejanja prostora in neformaliziranih skupin prebivalstva, dejansko v javnem interesu. Mnogo nevladnih organizacij je ustanovljenih prav z namenom uresničevati javni interes v javno dobro na določenih področjih. Kot bo razvidno v nadaljevanju, pa ravno nevladne organizacije s področja urejanja prostora nimajo ustrezno urejene možnosti pridobiti status delovanja v javnem interesu, ki bi odgovarjala potrebam na področju urejanja prostora in prostorskega načrtovanja v smislu trajnostnega razvoja. specifične potrebe prostorskega načrtovanja, ki narekujejo aktivno vlogo nevladnih organizacij s statusom pa so naslednje:

- ◇ kljub prepletenosti s področjem varstva okolja na splošno, specifično in konkretno pa vedno, ko je potrebno za načrte izdelati tudi celovito presojo vplivov na okolje, sta področji varstva okolja in urejanja prostora **tradicionalno sistemsko ločeni**. To se je izražalo že v okviru bivšega Ministrstva za okolje in prostor, sedanja pripojitev področij posameznim ministrstvom (okolje Ministrstvu za kmetijstvo in okolje in prostor Ministrstvu za infrastrukturo in prostor) pa to dodatno utrjuje. Obe področji svoje delovanje temeljita tudi na različnih strateških dokumentih – na področju varstva okolja je Nacionalni program varstva okolja, na področju prostorskega načrtovanja pa Politika urejanja prostora RS ter Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Ta ločnica pa nevladne organizacije, ki delujejo pretežno na področju urejanja prostora bistveno oddaljuje od statusa v okviru varstva okolja;
- ◇ prostorsko načrtovanje tako na občinskem nivoju (po Zakonu o prostorskem načrtovanju) in državnem nivoju (po Zakonu o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor)

v svoj postopek **nima vgrajene možnosti učinkovitih pravnih sredstev**. Namreč posamezniki ali njihove organizacije lahko v tem postopku (ker je prostorski načrt splošni pravni akt) sprožijo le postopek presoje ustavnosti in zakonitosti pred Ustavnim sodiščem. Za to morajo izkazovati pravni interes, kar je glede na zavzeto stališče Ustavnega sodišča postalo praktično nemogoče. Od leta 2007 dalje stoji na stališču, da je potrebno za izkazovanje pravnega interesa v tovrstnih zadevah najprej izčrpati vsa pravna sredstva (odločbo U-I-275/07), kar pa realno ni možno oziroma je povsem nesmiselno. Če se za načrt dela celovita presoja vpliv na okolje, pa pristojno ministrstvo oceni, da so okoljski vplivi nesprejemljivi, ima v primeru, če je pripravljalec ministrstvo, to pravico do pritožbe na vlado, če pa je pripravljalec načrta občina, pa lahko sproži upravni spor;

- ◇ sodelovanje nosilcev urejanja prostora s smernicami pri prostorskem načrtovanju, kakor tudi nosilcev varstva okolja, če se za načrt dela celovita presoja vplivov na okolje poteka na način, da se **molk organa šteje kot domneva strinjanja** oziroma nenasprotovanja. Taka ureditev je s stališča pripravljalcev načrta smiselna, saj ne morejo čakati neskončno na uradniški odziv, vendar pa bi taka ureditev na drugi strani terjala večjo transparentnost postopka (možnost sprotne spremljanja postopka na spletu) in možnost pravnih sredstev drugih (neodločevalskih ali pripravljalskih) subjektov – to je javnosti, če ne posameznikov, pa vsaj organizirane javnosti, ki nastopa v bran javnemu interesu;
- ◇ dodatna okoliščina je izrazito **sistemsko pomanjkanje sodelovanja javnosti** v postopku prostorskega načrtovanja, kar velja predvsem za občinski nivo. Po Zakonu o prostorskem načrtovanju je javnost povabljena k sodelovanju šele v zaključni fazi – ob razgrnitvi dopolnjenega osnutka prostorskega načrta, kar se v praksi tudi najpogosteje tudi dogaja. Tedaj tudi s konstruktivnimi predlogi ne more imeti več bistvenega vpliva na vsebino načrtovanja. Mreža za prostor je Ministrstvu za infrastrukturo in prostor že podala zakonodajni predlog za izboljšanje sodelovanja javnosti pri občinskem načrtovanju smiselno podoba, kot je ureditev za državno načrtovanje;
- ◇ vse predhodno navedene pomanjkljivosti prostorskega načrtovanja pa je potrebno gledati še v luči **pomanjkljivo urejenega sistemskega nadzora** nad občinskim načrtovanjem. Po uveljavitvi občinskega prostorskega načrta so nosilci prostorskega načrtovanja dolžni preveriti upoštevanje svojih mnenj. Če ugotovijo, da mnenja niso bila upoštevana izvedejo nadzor nad zakonitostjo postopka. V primeru ugotovljenih nezakonitosti lahko vladi predlagajo, da pred ustavnim sodiščem začne postopek za oceno skladnosti načrta z ustavo oziroma zakoni.

Vse navedeno, upoštevajoč, da gre pri načrtovanju, ki mu sledi gradnja, praktično za dejanja, ki imajo trajne posledice, ki jih ni mogoče ali zelo težko odpraviti. Zato je pomembno, da so odločitve sprejete pretehtano in z uporabo vsega strokovnega znanja in uravnotežitvijo vpletenih interesov. Zato Zakon o prostorskem načrtovanju me temeljnimi načeli navaja načelo javnosti, ki pravi, da morajo pri prostorskem načrtovanju pristojni državni in občinski organi omogočiti izražanje interesov posameznic in posameznikov, skupin prebivalstva in udeležbo vseh zainteresiranih oseb v postopkih pripravljanja in sprejemanja prostorskih aktov. Žal to načelo v nadaljevanju zakona ni operacionalizirano in obstoječi postopek ne vsebuje uravnoteženo upoštevanje interesov javnosti. Zelo redki pripravjalci planov pa izvajajo boljšo prakso na podlagi načela javnosti samega.

Tako kot je že na področju varstva okolja, kjer prav tako ne gre za pravice, ki bi zadevale zgolj posameznika, temveč jih je praviloma smiselno uveljavljati kolektivno, prepoznano, da so prav nevladne organizacije tiste, ki imajo dovolj tudi strokovnega znanja, da lahko nastopajo kot kompetenten glas javnosti. Zato imajo v okviru varstva okolja in ohranjanja narave možnosti pridobiti status delovanja v javnem interesu. To pa pomeni ravno to, da delujejo v širše dobro vseh. V nadaljevanju bodo predstavljeni pravni okviri statusov delovanja v javnem interesu in predlagane smeri iskanja rešitev v smeri, da imajo tudi nevladne organizacije s področja urejanja prostora pravico pridobiti status delovanja v javnem interesu na področju urejanja prostora. K statusu bi bilo potrebno določiti tudi določene pravice bolj učinkovitega sodelovanja v relevantnih postopkih, saj so lahko le pravice, ki imajo zagotovljeno ustrezno pravno varstvo lahko tudi učinkovite, njihovo uresničevanje pa dosega svoj namen.

2. Osnovni pregled statusov v javnem interesu

V nadaljevanju bodo predstavljeni pravni okviri statusov delovanja v javnem interesu, ko se dotikajo področja urejanja prostora ali so zanj relevantni in iz katerih lahko pri iskanju ustreznih rešitev izhajamo.

2.1. Aarhuška konvencija

Najširši okvir za poseben status nevladnih organizacij določa že Aarhuška konvencija (Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah), ki se nanaša tudi na sodelovanje javnosti pri prostorskem načrtovanju (7. člen) javnost loči na:

- javnost, ki pomeni eno ali več fizičnih oseb in v skladu z notranjo zakonodajo države podpisnice, njihova združenja, organizacije ali skupine;
- vključena javnost pa pomeni javnost, ki jo okoljsko odločanje prizadene ali bi jo lahko prizadelo ali ima interes pri okoljskem odločanju, pri tem pa se šteje, da imajo interes nevladne organizacije, ki spodbujajo varstvo okolja in izpolnjujejo vse zahteve, ki jih določa notranja zakonodaja.

Pri slednjih gre torej za nevladne organizacije s posebnim statusom, ki ga država priznava. To je v Sloveniji status delovanja v javnem interesu.

2.2. Zakon o društvih

Pogoji za pridobitev statusa: društvu se lahko podeli status društva, ki deluje v javnem interesu, če deluje na področju kulture, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, socialnega varstva, izvajanja družinske politike, varstva človekovih pravic, varstva okolja, varstva živali, športa, obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, gospodarstva, kmetijstva, gozdarstva, veterinarstva ali prehrane, zunanjih zadev, razvoja demokracije ali na drugih področjih, če njihovo delovanje presega interese njegovih članov in je splošno koristno. Društvo mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- da njegovi ustanovitelji in člani niso osebe javnega prava;
- da ima dejavnost, ki je v javnem interesu, opredeljeno v temeljnem aktu,
- da je registrirano in deluje najmanj dve leti pred vložitvijo vloge za pridobitev statusa,
- da je sredstva zadnji dve leti pretežno uporabljal za opravljanje te dejavnosti ter da je redno izvajalo programe, projekte ali druge aktivnosti za uresničevanje namena in ciljev, ki so v javnem interesu;
- da ima izdelane programe bodočega delovanja,
- da lahko izkaže pomembnejše dosežke svojega delovanja.

Ministri, pristojni za področja, na katerih društva delujejo, s podzakonskim aktom podrobneje določijo kriterije za izpolnjevanje splošnega pogoja iz zadnje alineje, če kriteriji niso določeni s posebnim zakonom ali na podlagi posebnega zakona. S posebnim zakonom se lahko podrobneje opredeli področje delovanja oziroma dejavnosti, ki so v javnem interesu in lahko določijo tudi posebni pogoji za pridobitev tega statusa. O podelitvi statusa odloča minister, pristojen za področje, na katerem društvo deluje v javnem interesu. Za vzdrževanje statusa mora društvo vsako leto do konca marca ministrstvu predložiti poročilo o delu za preteklo leto in program prihodnjega delovanja.

Pravice, ki izhajajo iz statusa: Pri javnih razpisih za pridobitev sredstev iz državnega proračuna, namenjenih društvom, se v merilih, s pomočjo katerih se izberejo prejemniki sredstev upošteva tudi status delovanja v javnem interesu, pri čemer upoštevanje statusa ne sme presegati 20% vrednosti ostalih meril. S posebnim zakonom pa se lahko odločijo tudi druge prednosti, ki jih društvom daje pridobljeni status.

2.3. Zakon o varstvu okolja (ZVO-1)

Pogoji za pridobitev statusa: status nevladne organizacije, ki na področju varstva okolja deluje v javnem interesu lahko pridobi društvo, ustanova ali zavod, če:

- njegov ustanovitelj ni država, občina, druga oseba javnega prava ali politična stranka;
- ima zadostno število članov, če gre za društvo (30), ali zaposlenih, če gre za zavod (najmanj enega redno zaposlenega strokovnega delavca z najmanj visoko stopnjo izobrazbe, ki ustreza področju dejavnosti zavoda) ali zadosti premoženja, če gre za ustanovo (1.251,88 €);
- je ustanovljen zaradi delovanja na področju varstva okolja;
- je neodvisen od organov oblasti in političnih strank;
- aktivno deluje na področju varstva okolja najmanj pet let;
- deluje na območju vse države, poleg tega pa še na območju najmanj petih držav, če gre za nevladno organizacijo s sedežem zunaj Republike Slovenije.

Pravilnik o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja določa, da se šteje, da organizacija deluje na področju varstva okolja če iz njenega ustanovnega akta izhaja, da je namen ustanovitve delovanje na področju varstva okolja, iz njenega programa dela, dejavnosti, nalog in projektov pa je razvidno, da se aktivno zavzema za varstvo okolja, ki vključuje zlasti prizadevanja za:

- trajnostni razvoj
- varstvo in trajnostno rabo naravnih dobrin
- zmanjševanje onesnaževanja in obremenjevanja okolja z emisijami, odpadki in naravnimi snovmi,
- varstvo naravnih vrednost in ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- zmanjševanje možnih vplivov na okolje z gensko spremenjenimi organizmi ali
- vključevanje okoljskih politik v ostale sektorje.

Status, na podlagi vloge, ki vsebuje z zakonom in Pravilnikom o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu, podeljuje minister pristojen za okolje. Za ohranjanje statusa mora organizacija vsako leto do konca marca predložiti ministrstvu poročilo o delu, iz katerega so razvidne aktivnosti, ki so tudi pogoj za pridobitev statusa, ki so podlaga za minimalno število točk po omenjenem pravilniku, ki so pogoj za ohranjanje statusa.

Nevladne organizacije si že dalj časa prizadevajo, da bi se omilili pogoji za pridobitev statusa in sicer, da se ne bi zahtevalo določeno število članov, zaposlenih ali premoženja, da se ne bi zahtevalo nacionalno delovanje in da bi se obdobje predhodnega delovanja izenačilo z Zakonom o društvih (dve leti).

Pravice, ki izhajajo iz statusa:

- organizacija ima priznan status stranskega udeleženca v postopku izdaje okoljevarstvenega sodglasja (64. člen ZVO-1) in okoljevarstvenega dovoljenja (73. člen ZVO-1), če v roku javne razprave prikladi svojo stransko udeležbo;
- organizacije imajo svoje predstavnike v Strokovnem svetu za spodbujanje okolju prijaznih proizvodov (iz 34.člena ZVO-1);
- organizacije imajo svoje predstavnike v Svetu za varstvo okolja Republike Slovenije (150. člen ZVO-1);
- nevladna organizacija ima pravico, da ministrstvo za okolje obvesti o primerih okoljske škode in zahteva, da ministrstvo ukrepa v skladu z določbami tega zakona, na podlagi katerega lahko ministrstvo povzročitelju naloži sanacijo škode (110.g. člen ZVO-1);
- organizacije lahko sodelujejo pri izvajanju nalog ministrstva na področju varstva okolja tudi v drugih oblikah, zlasti tako, da dajejo stališča o posameznih vprašanih varstva okolja, sodelujejo pri delu posvetovalnih teles ministrstva in delujejo skupaj s predstavniki ministrstva ali vlade v delegacijah, ustanovljenih v zvezi s sodelovanjem na mednarodnih konferencah.

2.4. Zakon o ohranjanju narave (ZON)

Pogoji za pridobitev statusa: zakon odloča, da strokovna in ljubiteljska društva na področju ohranjanja narave opravljajo dejavnost v javnem interesu v delu, v katerem namen ustanovitve in samo delovanje društva presegata uresničevanje interesov članov društva. Pogoji za pridobitev statusa delovanja v javnem interesu:

- so enaki kot velja za pridobitev statusa po Zakonu o društvih in da

- društvo s svojim delovanjem pomembno prispeva k ohranjanju narave s tem, da dejavno sodeluje pri ohranjanju narave, izvaja promocijo ohranjanja narave ali širi strokovno znanje na področju ohranjanja narave z izobraževanjem in vzgojo.

Status podeli minister pristojen za ohranjanje narave.

Pravice, ki izhajajo iz statusa:

- društvo s tem statusom ima pravico zastopati interese ohranjanja narave v vseh upravnih in sodnih postopkih (137. člen ZON);
- ministrstvo sklene z društvom pogodbo v zvezi z nadomestilom za stroške opravljanja dejavnosti društva, ki je v javnem interesu (138. člen ZON);
- organizacija lahko pridobi status nevladne organizacije, ki deluje v javnem interesu na področju varstva okolja po Zakonu o varstvu okolja in ima pravico udeležbe v postopku po Zakonu o varstvu okolja (153. člen ZVO-1).

2.5. Osnutek Zakona o nevladnih organizacijah v javnem interesu

Na tem mestu velja omeniti še osnutek Zakona o nevladnih organizacijah v javnem interesu, ki ga je spomladi 2012 pripravil CNVOS (Zavod center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij) - <http://www.cnvos.si/article/id/5282/cid/23> . Ta predvideva najprej opredelitev nevladnih organizacij, nadalje pa opredelitev in pridobitev statusa nevladne organizacije, ki deluje v javnem interesu za vse nevladne organizacije. Osnutek zakona opredeljuje kot nevladno organizacijo tisto organizacijo, ki izpolnjuje sledeče pogoje:

- je ustanovljena kot društvo, zavod, ustanova ali kot druga pravna oseba,
- njeni ustanovitelji ali družbeniki so izključno domače ali tuje fizične ali pravne osebe zasebnega prava,
- je nepridobitna,
- je neprofitna,
- je neodvisna od državnih organov, političnih strank ali gospodarskih subjektov,
- v kolikor izvaja pridobitno dejavnost, mora biti ta povezana z njenimi nameni ali cilji,
- ni organizirana kot politična stranka, verska skupnost, sindikat ali zbornica.

Za pridobitev statusa v javnem interesu pa mora delovati na področju kulture, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, socialnega varstva, izvajanja družinske politike, varstva človekovih pravic, varstva potrošnikov, promocije in organiziranja prostovoljstva, spodbujanje turizma, varstva naravne in kulturne dediščine, varstva okolja, ohranjanja narave, varstva živali, športa, obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, prometne varnosti, prehrane, zunanjih zadev, razvojne pomoči, razvoja demokracije, znanosti ali raziskovanja ali na drugem področju, če njeno delovanje presega interese njenih članov, ustanoviteljev ali družbenikov. Izpolnjevati pa mora še naslednje pogoje:

- njeni člani niso pravne osebe javnega prava,
- deluje najmanj dve leti pred vložitvijo vloge za pridobitev statusa,
- ima dejavnost, ki je v javnem interesu, opredeljeno v ustanovnem aktu,

- je sredstva zadnji dve leti pretežno uporabljala za opravljanje dejavnosti na področjih iz prvega odstavka tega člena ter je redno izvajala programe, projekte ali druge aktivnosti za uresničevanje namena in ciljev, ki so v javnem interesu,
- ima izdelan program bodočega delovanja, ki vsebuje redno izvajanje dejavnosti v javnem interesu,
- lahko izkaže pomembnejše dosežke svojega delovanja na področju, ki je v javnem interesu,
- ima oblikovan organ, ki opravlja nadzor nad pravilnostjo finančnega in materialnega poslovanja, poslovnih knjig in letnega poročila,
- ni v stečajnem postopku, postopku prisilne poravnave ali likvidacije in ima poravnane vse dospele davčne obveznosti in prispevke za socialno varnost delavcev.

Status delovanja v javnem interesu podeli minister pristojen za posamezno področje. Ti podrobnejše pogoje za pridobitev statusa določijo s podzakonskimi predpisi, če niso ti določeni že s posebnimi zakoni. Med pravicami, ki naj bi pripadle nevladnim organizacijam v javnem interesu so predvsem pravice finančne narave in sicer:

- prednost pri javnih razpisih: v merilih, s pomočjo katerih se izberejo prejemniki javnih sredstev, se upošteva tudi status nevladne organizacije v javnem interesu na področju, kateremu je javni razpis namenjen, pri čemer upoštevanje takšnega statusa ne sme presežati 20 % skupne vrednosti meril;
- upravičenost do sredstev iz odloženega pregona: državni tožilec lahko kot nalogo za odložitev kazenskega pregona osumljencu določi tudi plačilo prispevka v korist nevladne organizacije, ki ima status v javnem interesu;
- oprostitev plačila nekaterih upravnih in sodnih taks;
- s posebnimi zakoni se določijo tudi druge pravice, ugodnosti, olajšave, spodbude in prednosti za nevladne organizacije v javnem interesu.

3. Možnosti ureditve statusa v javnem interesu za prostorske NVO

Glede na predhodno opisano moramo upoštevati, da lahko nevladne organizacije na področju urejanja prostora, status delovanja v javnem interesu lahko pridobijo že sedaj in sicer:

- če gre za društvo na podlagi Zakona o društvih pri ministrstvu prisojnem za urejanje prostora, če izpolnjuje pogoje po tem zakonu;
- če gre za društvo, zavod ali ustanovo na podlagi Zakona o varstvu okolja, če ima v temeljnem aktu navedeno, da se zavzema za enega od vidikov varstva okolja (kot jih navaja Pravilnik o podrobnejših pogojih in merilih za pridobitev statusa nevladne organizacije na področju varstva okolja, ki deluje v javnem interesu) – s stališča organizacij, ki delujejo na področju urejanja prostora gre predvsem za možnosti: trajnostni razvoj, varstvo in trajnostno rabo naravnih dobrin, zmanjševanje onesnaževanja in obremenjevanja okolja z emisijami, odpadki in naravnimi snovmi. In seveda če organizacija izpolnjuje druge s tem zakonom določene pogoje za pridobitev statusa.

Nobena od nevladnih organizacij na področju urejanja prostora doslej še ni zaprosila za status v javnem interesu po eni izmed navedenih možnosti. Razlog je pretežno v tem, ker težišče delovanja teh organizacij ni na varovanju okolja temveč je usmerjeno na trajnostno naravnano

gospodarjenje in upravljanje s prostorom, ki seveda vključuje tudi okoljevarstvene vidike. Poleg tega navedena statusa ne prinašata pravic, ki bi bile koristne za doseganje ciljev na področju urejanja prostora. Vsak od teh možnih statusov je tako pomanjkljiv glede na dve ključni izhodišči, ki ju je potrebno upoštevati pri urejanju statusa delovanja v javnem interesu za nevladne organizacije na področju urejanja prostora in sicer:

- da mora biti ta status dostopen za vse statusne oblike nevladnih organizacij, ki delujejo na področju urejanja prostora (predvidoma so to društva, zavodi, ustanove, zadruge);
- da mora statusu pripadati tudi možnost uporabe pravnih sredstev in nastopanja v postopkih brez, da bi bilo potrebno izkazovati pravni interes – status sam izraža domnevo obstoja javnega interesa.

Glede na opisane ureditve statusov v javnem interesu predstavljene pod točko 2 se zdi glede urejanja statusa nevladnih organizacij v javnem interesu na področju urejanja prostora najbolj smiselno **razmišljati v smeri dveh opcij:**

1. **urejanje statusa preko Zakona o varstvu okolja** tako, da se kot pogoj določijo tudi vsebine, relevantne za nevladne organizacije s področja urejanja prostora, med pravice pa dodajo pravice, smiselne za doseganje ciljev teh organizacij. Prednost tega urejanja bi bila v tem, da gre za dopolnitev že uveljavljene ureditve, ki temelji na zahtevah Aarhuške konvencije (ta se nanaša na »nevladne organizacije, ki spodbujajo varstvo okolja«). Slabost take ureditve pa bi bila v tem, da se status in pravice »posredno« urejajo, tako, da bi imela ureditev tega zakona tudi vpliv na drug zakon (Zakon o prostorskem načrtovanju).
2. **urejanje statusa preko Zakona o prostorskem načrtovanju** kot krovnega zakona za področje urejanja prostora, kjer se kot posebno poglavje uredi status nevladnih organizacij v javnem interesu (pogoji, pridobitev, pravice). Prednost take ureditve bi bila, da se status in pravice urejajo na »pristojnem« mestu. Vendar pa je velika slabost težko doseganje volje za sprejem take ureditve, saj Aarhuške konvencije kot neposredne podlage ni možno uporabiti kot nujnost za vzpostavitev statusa.

V JAVNI RAZPRAVI o urejanju statusa javnega interesa za nevladne organizacije, ki delujejo na področju urejanja prostora se bo potrebno tako opredeliti o:

1. **tem, ali status urejati skozi dopolnitev Zakona o varstvu okolja ali skozi novo ureditev, ki se vpelje v zakon o prostorskem načrtovanju;**
2. **pogojih za pridobitev statusa, ki bi morali biti smiselna kombinacija iz Zakona o društvih, Zakona o varstvu okolja in osnutka Zakona o nevladnih organizacijah v javnem interesu;**
3. **pravicah, ki bi jih imele nevladne organizacije s statusom delovanja v javnem interesu na področju varstva okolja, ki bi bile smiselno izenačene s pravicami iz Zakona o varstvu okolja, predvsem pa udeležba v postopkih odločanja pri prostorskem načrtovanju (vsi upravni in sodni postopki); tudi možnost stranske udeležbe v postopku izdaje odločbe ministrstva o sprejemljivosti občinskega načrta.**